

DOI 10.34132/pard2024.26.10

Отримано: 30 липня 2024
Змінено: 28 листопада 2024
Прийнято: 19 грудня 2024
Опубліковано: 30 грудня 2024

Received: 30 July 2024
Revised: 28 November 2024
Accepted: 19 December 2024
Published: 30 December 2024

Vitalii Vasyliiev

ANALYSIS OF LEGISLATIVE INITIATIVES OF THE EUROPEAN UNION AND THEIR IMPLEMENTATION IN UKRAINE AND POLAND IN THE CONTEXT OF PUBLIC ENERGY MANAGEMENT

The article uses comparative analysis to present the legislative initiatives of the European Union aimed at improving energy efficiency, as well as the strengths and weaknesses of the public administration implementation processes in Ukraine and Poland. Since energy efficiency is a key aspect of the EU's energy policy, it is important to explore how different countries adapt European directives to their national contexts.

The article covers the main EU legislative acts and policies in the field of energy efficiency and analyzes how these initiatives have been implemented in Ukraine and Poland. In particular, it examines regulatory mechanisms, financing, and government programs that facilitate the implementation of energy-efficient measures. The goal is to identify the factors that influence the success or failure of public administration in implementing energy norms and standards in both countries, including economic, social, and technological aspects. Additionally, the study highlights the importance of public administration in achieving energy independence, sustainable economic development, and energy security.

The research also emphasizes the obstacles and challenges faced by both countries in the process of implementing European norms. Based on the findings, recommendations are formulated to improve legislative

mechanisms and strategies in the field of energy efficiency, which can contribute to greater integration of Ukraine into European energy structures.

Thus, as a result of the study, it was possible not only to analyze and compare the current state of energy efficiency in Ukraine and Poland but also to foster a deeper understanding of the mechanisms that determine the success of public administration in implementing energy legislative initiatives in the context of European integration and sustainable development. The research provides valuable insights and recommendations for improving current policies and forming more effective strategies in this critical area.

Key words: *energy efficiency, legislative initiatives, energy efficiency directives, energy efficiency policy, public administration in the field of energy efficiency, energy management.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному світі енергоефективність стала важливим аспектом економічного розвитку та екологічної стабільності, ключовим поняттям енергетичної політики Європейського Союзу. Зважаючи на глобальні виклики, пов'язані зі змінами клімату та нестачею ресурсів, країни світу, зокрема члени Європейського Союзу, вживають заходів для зниження споживання енергії, зменшення викидів вуглецю та підвищення ефективності використання ресурсів. У рамках цієї стратегії законодавчі ініціативи ЄС відіграють ключову роль у визначенні основних напрямків, цілей і механізмів досягнення енергоефективності.

Польща, як одна з країн-членів ЄС, успішно імплементує ці законодавчі ініціативи, орієнтуючись на адаптацію європейських норм до своїх національних умов. В Україні, яка прагне інтеграції до європейських структур, також вживаються заходи для адаптації європейських директив у сфері енергетики. Проте процес імплементації в Україні стикається з різноманітними викликами, зокрема у сферах управлінських, фінансових та інституційних аспектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження, присвячені аналізу законодавчих ініціатив Європейського Союзу та їх імплементації в Україні та Польщі в контексті публічного управління енергетичним менеджментом, висвітлюють низку важливих аспектів.

Зокрема, у звіті Європейського економічного і соціального комітету (EESC) [20] оцінюється поточний стан енергетики ЄС, з особливою увагою до Центрально-Східної Європи. У ньому розглядаються основні події, пов'язані із загальною енергетичною політикою ЄС, підкреслюється взаємозв'язок між енергетичною безпекою України та Європи в рамках енергетичного співтовариства та пропонується ряд рекомендацій для України та ЄС.

Дослідження, проведене аналітичним центром «PRISM» [21], аналізує Європейський зелений курс та потенційні наслідки для України. У ньому розглядається співпраця між Україною та Польщею у сфері трансформації енергетики, зокрема вивчення польського досвіду гармонізації та імплементації вимог ЄС у сфері боротьби з промисловими викидами і забрудненням.

Крім того, Міністерство енергетики України на своєму офіційному сайті висвітлює процес імплементації енергетичних стратегій та політик ЄС, а також розвиток прогнозів та сценаріїв, удосконалення статистичної облікової системи в Україні [22].

Також варто відзначити ініціативу «U-LEAD з Європою», яка підтримує українські громади у розробці муніципальних енергетичних планів. Ця співпраця спрямована на формування системи енергетичної безпеки та впровадження заходів, орієнтованих на енергетичну незалежність громад [23].

Ці дослідження та ініціативи підкреслюють важливість адаптації європейських директив у сфері енергоефективності до національних контекстів України та Польщі, а також роль публічного управління в успішній імплементації енергетичних законодавчих ініціатив.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз законодавчих ініціатив Європейського Союзу у сфері енергоефективності, оцінка їх впровадження в Україні та Польщі, визначення факторів, що впливають на успішність імплементації, а

також формулювання рекомендації для вдосконалення публічного управління енергетичним менеджментом в Україні у контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження законодавчих ініціатив Європейського Союзу та їх імплементації в Україні і Польщі в контексті енергоефективності є актуальним, оскільки дозволяє виявити сильні і слабкі сторони обох країн у впровадженні європейських стандартів. Аналіз допоможе виявити ключові фактори успішності імплементації, а також проблеми, які потребують вирішення (табл.1).

Таблиця 1.

Фактори, що впливають на успішність реформ

Фактори	
Різниця в правових системах	відмінності у структурах та принципах функціонування правових систем України та Польщі вплинули на процес імплементації європейських директив з енергоефективності.
Економічні умови	рівень економічного розвитку та фінансові можливості кожної країни визначали масштаби та швидкість впровадження енергоефективних заходів
Політична воля	ступінь зацікавленості та підтримки з боку політичного керівництва вирішував пріоритетність та реалізацію енергоефективних програм.
Інституційна спроможність	наявність або відсутність спеціалізованих установ та кадрових ресурсів для впровадження та контролю за енергоефективними заходами впливала на ефективність їх реалізації.

Джерело: сформовано автором

Застосування порівняльного методу та врахування зазначених факторів дозволило провести комплексне дослідження та надати обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності імплементації енергоефективних заходів в Україні та Польщі.

Одним із завдань виявилось дослідження основних законодавчих документів ЄС, які формують політику в галузі енергоефективності, таких як директиви, регламенти та супутні політики.

Основні законодавчі акти, які встановлюють норми та вимоги до енергоефективності, приймаються у формі директив. Директиви щодо енергоефективності є обов'язковими для всіх країн-членів ЄС, але залишають їм можливість обирати власні моделі та методи імплементації. Найважливіші з них проаналізовані в даній роботі.

Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність (Energy Efficiency Directive, EED) [7] є фундаментальним документом в енергетичній політиці ЄС. Вона встановлює загальні заходи щодо сприяння енергоефективності для досягнення цілей до 2030 року – зменшення споживання енергії на 32,5%. Основні вимоги включають:

- оцінку національних потенціалів енергоефективності.
- вимоги до державних будівель (зобов'язання досягати високих стандартів енергоефективності при їх реновації).
- створення довгострокових стратегій модернізації житлових і нежитлових будівель.
- вимоги до великих підприємств щодо проведення енергоаудитів.

Директива 2010/31/ЄС про енергетичні характеристики будівель (Energy Performance of Buildings Directive, EPBD) [11] зобов'язує країни-члени ЄС встановити мінімальні вимоги до енергетичних характеристик нових і модернізованих будівель. Вона також містить вимогу про те, що з 2021 року всі нові будівлі повинні бути майже нульовими за споживанням енергії (Nearly Zero-Energy Buildings, NZEB) [19]. EPBD також сприяє запровадженню сертифікації енергоефективності будівель і вимагає регулярної інспекції систем опалення та кондиціонування.

Директива 2009/125/ЄС про екодизайн (Ecodesign Directive) [12] встановлює вимоги до енергоефективності продукції, що споживає енергію, наприклад, побутових приладів і промислового обладнання. Директива передбачає поступове вдосконалення характеристик енергоефективності продуктів шляхом запровадження суворіших вимог до їхнього дизайну.

Також обов'язковими для виконання у всіх країнах-членах є і регламенти ЄС, які діють безпосередньо, без необхідності додаткової імплементації в національні законодавства, наприклад: регламент 2017/1369 про енергетичне маркування [13] визначає стандарти енергетичного маркування товарів, яке дозволяє споживачам легко порівнювати рівень енергоефективності різних продуктів. Етикетки з класами від А до G є важливим інструментом у процесі вибору енергоефективних товарів. Регламент 2019/631 про викиди CO₂ від легкових автомобілів та мікроавтобусів [14] встановлює обмеження на викиди парникових газів для нових автомобілів, стимулюючи виробників розробляти більш енергоефективні транспортні засоби. Це сприяє не лише скороченню викидів CO₂, але й зниженню споживання енергії у транспортному секторі.

Політики ЄС в сфері енергоефективності включають не лише правові акти, але й загальні стратегії та плани дій, серед них такі:

Європейський Зелений Курс (European Green Deal) [15] – це амбітна стратегія ЄС, мета якої полягає в досягненні кліматичної нейтральності до 2050 року. Енергоефективність є ключовим елементом цієї стратегії, оскільки вона розглядається як «перший паливний ресурс», який допомагає скорочувати викиди та знижувати енергетичну залежність.

План дій з енергоефективності (Energy Efficiency Action Plan) [16]. Цей документ визначає короткострокові та середньострокові заходи для підвищення енергоефективності в різних секторах економіки. Важливими напрямками є покращення енергоефективності будівельного сектору, транспортних систем та енергоспоживчих продуктів.

Законодавчі акти ЄС задають високу планку для країн-членів, проте їхня імплементація зустрічається з низкою викликів. Одним з головних є різні рівні економічного розвитку та фінансових можливостей країн. Зокрема, не всі країни мають достатньо ресурсів для реалізації амбітних програм модернізації будівель або впровадження нових стандартів енергоефективності. Іншою проблемою є брак обізнаності серед населення про переваги енергоефективних заходів і технологій.

Європейський Союз розробив комплексну та прогресивну законодавчу базу, яка спрямована на стимулювання енергоефективності у всіх секторах економіки. Директиви та регламенти з енергетичного маркування, є основними інструментами для досягнення цілей сталого розвитку та зменшення впливу на клімат, проте успіх цих ініціатив значною мірою залежить від ефективності їх імплементації на національному рівні та фінансової підтримки як з боку урядів, так і з боку міжнародних організацій.

Україна має свої особливості публічного управління енергетичним менеджментом запровадження енергоефективних заходів.

Енергоефективність виступає одним з ключових стратегічних пріоритетів сучасної держави, оскільки, як і для ЄС, забезпечення раціонального використання енергетичних ресурсів є важливим елементом національної безпеки, екологічної стабільності та економічного зростання. В умовах тривалої енергетичної залежності від зовнішніх постачальників та викликів, пов'язаних із зміною клімату, Україна активно впроваджує заходи з підвищення енергоефективності, використовуючи досвід Європейського Союзу. Впровадження таких заходів потребує ефективного публічного управління та комплексного підходу до планування, фінансування та моніторингу.

Законодавча база енергоефективності в Україні сформувалася під впливом міжнародних зобов'язань, включаючи угоди з Європейським Союзом. Одним із основних документів у цій сфері є Закон України «Про енергетичну ефективність» [1], прийнятий у 2021 році. Він встановлює правові, економічні та організаційні засади діяльності щодо підвищення енергоефективності, включає норми щодо енергетичного аудиту, енергетичних послуг та вимоги до енергоменеджменту.

Крім того, нормативно-правова база включає ряд урядових постанов і програм, таких як Національний план дій з енергоефективності до 2030 року [2] та Програма енергоефективності на 2021–2027 роки [3]. Ці документи визначають стратегічні цілі держави щодо скорочення споживання енергоресурсів та стимулювання розвитку відновлюваної енергетики.

Публічне управління в сфері енергоефективності включає координацію роботи центральних і місцевих органів влади, контроль за реалізацією політики, а також залучення міжнародних партнерів для фінансування енергетичних проєктів. В Україні ці функції виконує:

1) Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження, яке відповідає за реалізацію державної політики в сфері енергозбереження, забезпечує моніторинг і контроль за використанням енергії в різних секторах економіки [4].

2) З вересня 2024 року запрацювало акціонерне товариство «Фонд декарбонізації» його створено за ініціативи Держенергоефективності для надання державної підтримки за рахунок коштів утвореного бюджетного фонду. Це перший державний револьверний механізм цільового фінансування проєктів енергоефективності та декарбонізації для бізнесу та громад. Фонд надає пільгові кредити в гривні для органів місцевого самоврядування (школи, лікарні, садочки), комунальні підприємства (в першу чергу – теплоенерго і водоканали), промислові підприємства, малий та середній бізнес для придбання обладнання для енергомодернізації, сонячні електростанції, теплові насоси, когенерація, альтернативне теплозабезпечення, інші проєкти з розподіленої генерації, термомодернізація громадських будівель. Відсоткова ставка – 9% річних. Сума кредиту – від 120 тис. до 25 млн грн. Строк – від 1 до 10 років [17].

3) Державний фонд «Енергоефективності», який сприяє підвищенню енергоефективності в Україні до європейських стандартів шляхом скорочення енергоспоживання та зниження викидів CO₂ у житловому секторі. Фонд енергоефективності допомагає об'єднанням співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) впроваджувати енергоощадні заходи, надаючи гранти на реалізацію комплексних європейських технічних рішень відповідно до найкращих практик з термомодернізації будівель. Фонд отримує фінансування від Державного бюджету України, а також за підтримки ЄС та уряду Німеччини [18].

Значну роль відіграють також органи місцевого самоврядування, які активно залучені до впровадження енергоефективних заходів через

обласні та міські програми муніципального енергоменеджменту та проекти, підтримувані міжнародними донорами. Наприклад, міста-учасники програми «Угода мерів» зобов'язані скорочувати викиди CO₂ та підвищувати енергоефективність за допомогою місцевих планів дій [5].

Одним із ключових елементів ефективного управління енергоефективністю в Україні є залучення фінансових ресурсів через міжнародну співпрацю. Україна отримує суттєву підтримку від Європейського Союзу в рамках програм технічної допомоги, таких як Ініціатива ЄС «Угода мерів» [5], Програма енергоефективності ЄІБ та Гранти ЄБРР на модернізацію муніципальних та приватних будівель.

Впровадження енергоефективних заходів також підтримується Німецьким банком розвитку KfW та Світовим банком, які фінансують проекти з модернізації інфраструктури, що мають на меті зменшення витрат енергії в будівлях, теплопостачанні та промисловості.

Попри значні зусилля, публічне управління запровадження енергоефективних заходів в Україні стикається з низкою викликів. До основних проблем належать:

- недостатнє фінансування національних програм: більшість енергоефективних заходів фінансуються за рахунок міжнародних донорів, тоді як державне фінансування залишається обмеженим;
- відсутність взаємодії та достатнього фінансування міських та обласних програм з енергоефективності для зменшення фінансового навантаження на реалізацію енергоефективних заходів юридичними та фізичними особами, які є учасниками національних програм;
- низький рівень обізнаності громадян: багато українців не мають достатніх знань щодо переваг енергоефективності та можливостей участі у відповідних програмах;
- складність імплементації законодавства: хоча законодавча база існує, її практичне застосування ускладнюється через бюрократичні перешкоди та відсутність чітких механізмів моніторингу й контролю.

Отже, публічне управління в сфері енергоефективності в Україні, включаючи координацію роботи органів влади та залучення міжнародної фінансової підтримки, є ключовим елементом успішної реалізації політики енергоефективності. Для досягнення успіху необхідно збільшити державне фінансування, покращити імплементацію законодавства та підвищити рівень обізнаності громадян щодо переваг енергоефективних заходів.

Польща як країна-член Європейського Союзу активно впроваджує енергоефективні заходи, спрямовані на скорочення споживання енергії, зниження викидів парникових газів та підвищення загальної енергетичної незалежності. Враховуючи особливості польської енергетичної інфраструктури та залежність від вугілля, управління енергоефективністю набуває особливого значення в контексті адаптації до європейських стандартів та виконання зобов'язань щодо скорочення викидів.

Регулювання енергоефективності в Польщі значною мірою визначається як національним законодавством, так і зобов'язаннями перед Європейським Союзом. Ключовими документами у сфері енергоефективності є:

Закон «Про енергоефективність» (2016 р.), який регулює основні аспекти управління енергоефективністю в державному та приватному секторах. Він встановлює обов'язкові вимоги до підвищення енергоефективності для підприємств, будівель та транспортного сектору [8].

Національний план дій з енергоефективності, який розроблено відповідно до вимог ЄС і містить конкретні цілі та заходи щодо скорочення енергоспоживання. Він охоплює заходи, пов'язані з модернізацією будівель, розвитком відновлюваних джерел енергії та підвищенням енергоефективності в промисловості [2].

Директиви ЄС такі, як Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність, яка вимагає запровадження енергетичних аудитів та встановлення обов'язкових цілей для зменшення енергоспоживання [7].

Важливу роль у запровадженні енергоефективних заходів у Польщі відіграють державні органи та місцеве самоврядування.

Енергетична політика Польщі до 2040 року (Polityka energetyczna Polski do 2040 r.) – основний стратегічний документ, що визначає напрямки розвитку енергетичного сектора Польщі. Вони здійснюють координацію та реалізацію національних програм і міжнародних ініціатив у сфері енергоефективності. Основними учасниками цього процесу є [6]:

Міністерство клімату та навколишнього середовища Польщі як головний державний орган, відповідальний за розробку та впровадження політики в галузі енергоефективності. Міністерство координує роботу інших державних органів і місцевих органів влади, забезпечуючи виконання національних цілей щодо скорочення енергоспоживання.

Національний фонд охорони навколишнього середовища та водного господарства – установа, яка надає фінансову підтримку для реалізації енергоефективних проєктів у різних секторах економіки. Фонд займається фінансуванням проєктів модернізації будівель, розвитком «зеленої» енергетики та впровадженням інноваційних енергоефективних рішень.

Місцеві органи самоврядування: місцеві ради та адміністрації, – відіграють ключову роль у реалізації програм енергоефективності на рівні міст і регіонів. Вони відповідають за модернізацію інфраструктури, будівництво енергоефективних будівель, розвиток громадського транспорту та впровадження програм з підвищення енергоефективності на місцевому рівні.

Для досягнення цілей у сфері енергоефективності Польща впроваджує кілька важливих програм:

Програма «Чисте повітря» – це ініціатива, спрямована на модернізацію житлового фонду та заміну старих, неефективних систем опалення на сучасні, енергоефективні рішення. Програма також передбачає утеплення будівель та встановлення сонячних панелей [9].

Програма «Моя електрика», що субсидує встановлення домашніх сонячних електростанцій, що сприяє зменшенню залежності від традиційних джерел енергії та знижує навантаження на енергосистему країни [10].

Ініціатива «Енергоефективні муніципалітети», яка спрямована на підтримку місцевих громад, які прагнуть підвищити енергоефективність у своїх регіонах. Вона включає розробку енергоефективних планів розвитку міст, модернізацію громадських будівель та інфраструктури [11].

Попри активне впровадження енергоефективних заходів, Польща стикається з низкою викликів. Один із головних викликів – це залежність від вугільної енергетики. Традиційно Польща є країною з високим рівнем використання вугілля, що ускладнює перехід на відновлювані джерела енергії та впровадження більш екологічних енергетичних рішень.

Ще один виклик полягає в необхідності залучення значних інвестицій у модернізацію інфраструктури. Реалізація масштабних проєктів у сфері енергоефективності потребує як державного, так і приватного фінансування. Польща активно співпрацює з міжнародними фінансовими інституціями, зокрема з Європейським банком реконструкції та розвитку, для залучення ресурсів.

Перспективи розвитку енергоефективності в Польщі пов'язані з розширенням програм з підтримки відновлюваних джерел енергії, модернізацією промисловості та інфраструктури, а також із більш активною участю у впровадженні нових енергетичних рішень. Важлива роль у цьому процесі належить державним органам, місцевим громадам та бізнесу, які активно беруть участь у реалізації національних програм та міжнародних ініціатив. Успішна імплементація енергоефективних заходів допоможе Польщі виконати зобов'язання перед ЄС та підвищити рівень енергетичної незалежності.

Таким чином, аналіз публічного управління запровадження енергоефективних заходів в Україні та Польщі виявив суттєві відмінності у підходах, механізмах реалізації та результатах політики енергозбереження. Ці відмінності зумовлені як історичними аспектами, так і сучасними соціально-економічними умовами обох країн.

1. Історичний контекст та європейська інтеграція

Польща: Після вступу до Європейського Союзу в 2004 році, Польща отримала доступ до значних фінансових ресурсів, що доз-

волило їй здійснити масштабні інвестиції в енергоефективність. Країна активно імплементує директиви ЄС, такі як Директива про енергоефективність і Директива про енергетичну продуктивність, що забезпечує узгодженість її національної політики з європейськими стандартами.

Україна: У контексті європейської інтеграції Україна також підписала угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році, що включає зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до європейських норм. Однак через економічні труднощі, військові конфлікти та нестабільність фінансування, реформи в Україні реалізуються повільніше і з більшими труднощами.

Динаміка впровадження європейських директив у сфері енергоефективності в Україні та Польщі з 2010 до 2024 року зображенні на графіку (рис. 1).

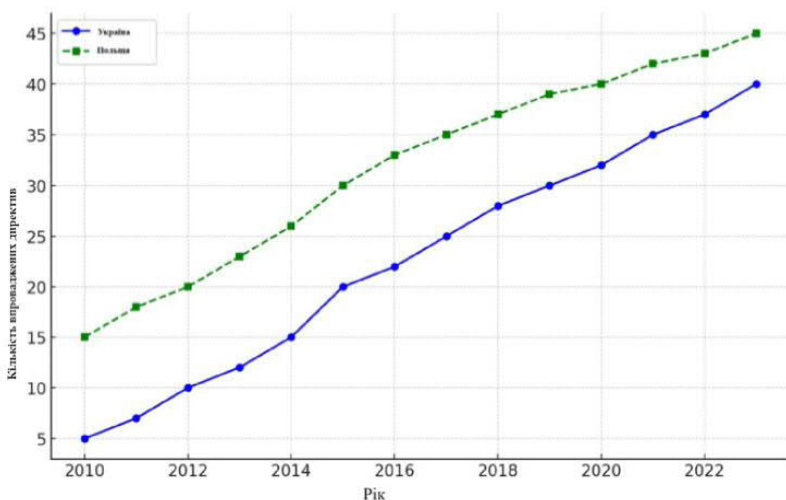

Рис. 1. Динаміка впровадження європейських директив у сфері енергоефективності в Україні та Польщі з 2010 до 2022 року.

Джерело: сформовано автором на основі [2, 3, 6, 9]

Початковий рівень імплементції директив був значно нижчим через економічні та адміністративні труднощі. Після підписання

Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році спостерігається стабільний ріст, зокрема після запуску Фонду енергоефективності. Як член ЄС, Польща має обов'язок імплементувати директиви, що забезпечує стабільно високий рівень виконання. До 2024 року Польща впровадила більше директив, ніж Україна, завдяки кращій інституційній базі та фінансовій підтримці ЄС. Графік підкреслює різницю у швидкості адаптації директив у двох країнах, що зумовлено відмінностями в інтеграції до європейських енергетичних структур.

2. Інституційна структура та управління

Польща: В Польщі існує чітка інституційна структура, відповідальна за впровадження енергоефективних заходів. Міністерство клімату та навколишнього середовища координує зусилля на центральному рівні, тоді як місцеві органи влади мають широку автономію у впровадженні програм енергозбереження. Наприклад, програма «Чисте повітря» [9] забезпечує фінансування для модернізації систем опалення та підвищення енергоефективності житлових будинків, а також активно залучає місцеві громади до реалізації проєктів.

Україна: В Україні інституційна структура управління енергоефективністю залишається недостатньо чіткою, а координація між різними міністерствами та місцевими органами влади часто є слабкою. Незважаючи на прийняття законодавства, яке визначає рамки для запровадження енергоефективних заходів, їх реалізація стикається з проблемами недостатнього фінансування, брак технічних знань і відсутністю мотивації на місцевому рівні.

Польща: Фінансування енергоефективних заходів у Польщі здійснюється за рахунок державних та європейських фондів, а також через механізми, такі як «білі сертифікати». Це дозволяє підприємствам і домогосподарствам отримувати фінансову підтримку для реалізації енергозберігаючих проєктів. Також, польська система кредитування, зокрема програма 5-10-15, надає доступні кредити для енергоефективних інвестицій.

Україна: В Україні основним джерелом фінансування енергоефективних заходів є міжнародні гранти і кредити. Такі організації, як Світовий банк та Європейський Союз, активно

підтримують проекти в цій сфері. Однак, відсутність стабільних внутрішніх механізмів фінансування, таких як державні програми підтримки, обмежує можливості реалізації проектів на місцях.

4. Підтримка та мотивація населення

Польща: У Польщі спостерігається активна комунікація між урядом і громадськістю, що сприяє підвищенню усвідомленості населення щодо важливості енергоефективності. Програми, такі як «Моя електроенергія», стимулюють населення до впровадження відновлювальних джерел енергії.

Україна: В Україні проблема інформування населення залишається актуальною. Багато громадян не знають про доступні програми підтримки та можливості фінансування енергоефективних проектів. Це знижує інтерес до впровадження енергозберігаючих технологій. Необхідні зусилля для популяризації програм, що підтримують енергоефективність, серед широкої аудиторії.

У підсумку, Польща демонструє більш структурований і ефективний підхід до запровадження енергоефективних заходів, спираючись на підтримку ЄС, чітку інституційну організацію та активну участь населення. Україна, зі свого боку, має значний потенціал для покращення ситуації в цій сфері, однак потребує подальших реформ, розширення фінансування та активнішого залучення громадськості. Продовження співпраці з міжнародними організаціями та впровадження успішного польського досвіду можуть стати важливими кроками на шляху до енергоефективної України.

Головні проблеми законодавчих ініціатив Європейського Союзу та їх імплементація в Україні і Польщі в контексті енергоефективності

1. Різний рівень розвитку законодавчої бази:

Польща має більш розвинуту законодавчу базу у сфері енергоефективності завдяки своєму досвіду в імплементації європейських директив, що зумовлено тривалим членством в ЄС. Це сприяло створенню ефективних механізмів підтримки енергоефективності.

Україна, незважаючи на прогрес у прийнятті законодавчих актів, усе ще стикається з проблемами в реалізації та забезпеченні виконання існуючих норм через недостатню інституційну спроможність.

2. Відсутність чіткої координації між державними органами:

У Польщі існують належні механізми міжвідомчої координації, проте іноді виникають проблеми з виконанням планів на місцевому рівні.

В Україні відсутня достатня координація між різними органами влади, що призводить до дублювання функцій і плутанини у виконанні заходів, спрямованих на покращення енергоефективності.

3. Фінансування та інвестиції:

Аналіз фінансування та інвестицій в енергоефективність у Польщі та Україні демонструє суттєві відмінності у підходах та масштабах реалізації проектів (табл.2).

Таблиця 2.

Фінансування та інвестиції в енергоефективність у Польщі та Україні

Показник	Польща	Україна
Джерела фінансування	– Національний Фонд Охорони Навколишнього Середовища та Водного Господарства: фінансує проекти з енергоефективності та відновлюваної енергетики. – Програми ЄС: Польща активно використовує кошти Європейського Союзу для фінансування енергоефективних проектів. – Приватні інвестиції: значна частка фінансування надходить від приватного сектору.	– Державний фонд енергоефективності: надає гранти та кредити для впровадження енергоефективних заходів. – Міжнародні фінансові інституції: Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) надає кредити для підвищення енергоефективності громадських будівель. – Програми ЄС: Україна отримує гранти та технічну допомогу від ЄС для підтримки енергоефективних проектів. – Приватні інвестиції: обмежені через високі ризики та недостатню законодавчу базу.

Обсяг інвестицій	– Значні інвестиції: Польща інвестувала мільярди євро в енергоефективність, особливо в житловому секторі, що призвело до утеплення близько 40 тисяч будинків.	– Обмежені інвестиції: хоча Україна отримала кредити, наприклад, 300 млн євро від ЄІБ для підвищення енергоефективності громадських будівель, загальний обсяг інвестицій залишається недостатнім для масштабної модернізації. – Станом на 2018 рік в Україні діяло 163 місцеві програми з додаткового відшкодування коштів або відсоткових ставок за урядовою програмою «теплі кредити» із загальною сумою фінансування близько 150 млн. гривень. – Із державного бюджету до капіталу державного Фонду енергоефективності було внесено 2.7 млрд гривень, та 100 млн. євро для співфінансування програм з енергоефективності виділили донори – Європейський союз та Уряд Німеччини, які адмініструється IFC – міжнародною фінансовою корпорацією. – АТ «Фонд декарбонізації України», кошти якого спрямовують на фінансування енергоефективних проєктів, уже акумулював 379 млн грн надходжень від сплати податку на CO₂.
Програми підтримки	– Програма «Чисте повітря»: спрямована на підвищення енергоефективності будівель та зменшення викидів. – Програма «Моя вода»: підтримує використання відновлюваних джерел енергії.	– Програма «Теплі кредити»: надавала пільгові кредити для впровадження енергоефективних заходів у житловому секторі. – Програма «Енергодім»: фінансує проєкти з енергоефективності в багатоквартирних будинках. – АТ «Фонд декарбонізації України».

Результати впровадження	– Значне зниження енергоспоживання: завдяки впровадженню енергоефективних заходів Польща досягла суттєвого зменшення енергоспоживання в житловому секторі. – Покращення екологічної ситуації: зменшення викидів парникових газів та покращення якості повітря.	– Початкові результати: реалізація проєктів з енергоефективності в Україні лише розпочалася, і поки що результати є обмеженими. – Проблеми з впровадженням: бюрократичні перепони та недостатнє фінансування уповільнюють процес модернізації.
--------------------------------	---	---

Джерело: сформовано автором на основі [4, 8, 9, 10, 17, 18].

У Польщі фінансування енергоефективних проєктів часто залежить від європейських фондів та національних програм, які не завжди забезпечують стабільне та достатнє фінансування.

В Україні брак фінансування залишається однією з головних перешкод для реалізації енергоефективних ініціатив, особливо в умовах економічної нестабільності та війни. Рис. 2 ілюструє кількість енергоефективних проєктів, реалізованих у різних секторах економіки України та Польщі.

В Україні основний акцент зроблено на житловому секторі, де реалізовано найбільше проєктів завдяки програмам, таким як «Теплі кредити» та Фонд енергоефективності. В інших секторах (промисловість, транспорт, державні установи) кількість проєктів є значно меншою через обмежене фінансування та недостатню підтримку бізнесу.

У Польщі також найбільше проєктів припадає на житловий сектор завдяки програмам «Чисте повітря» та субсидіям на утеплення будівель. Промисловість і транспорт мають вищий рівень впровадження проєктів, що свідчить про ширше використання інноваційних підходів у цих секторах.

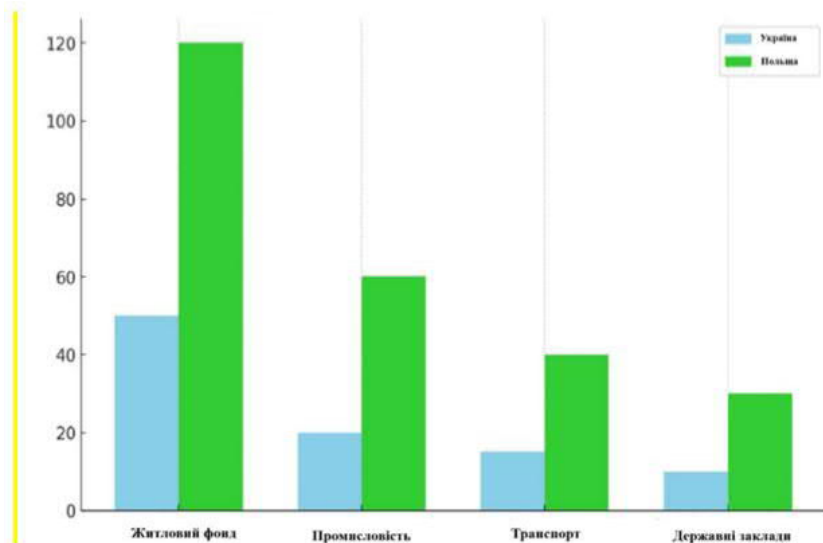

Рис. 2. Кількість впроваджених проєктів з енергоефективності по секторах.

Джерело: сформовано автором на основі [3, 4, 6, 9, 10, 18, 22]

Загалом, Польща демонструє більшу системність та масштабність у впровадженні енергоефективних ініціатив, що дозволяє їй швидше досягати стратегічних цілей. В Україні потенціал для зростання залишається значним, але його реалізація потребує посилення фінансових механізмів, удосконалення законодавчої бази та активнішого залучення міжнародної допомоги.

1. Проблеми з реалізацією та моніторингом:

У Польщі реалізація програм з енергоефективності стикається з проблемами моніторингу результатів, оскільки існуючі інструменти контролю можуть бути недостатньо ефективними.

В Україні відсутність системи моніторингу та оцінки впливу законодавчих ініціатив на енергоефективність ускладнює аналіз їх ефективності та корекцію дій у разі необхідності.

2. Громадське сприйняття та залучення:

У Польщі необхідно підвищити обізнаність населення щодо можливостей, які надає енергоефективність, для збільшення громадської участі.

В Україні низький рівень обізнаності населення про енергоефективні заходи і їх переваги також впливає на їхню реалізацію, що потребує активного просвітництва та інформаційних кампаній.

3. Технічні та технологічні виклики:

У Польщі існують інноваційні технології, проте їх впровадження може бути затримано через недосконалість регуляторної системи.

В Україні бракує доступу до новітніх технологій, що ускладнює впровадження енергоефективних заходів та знижує їх ефективність.

4. Відмінності в політичній волі:

Політична воля у Польщі в цілому сприяє реалізації енергоефективних ініціатив, хоча можуть виникати коливання в залежності від зміни урядів.

В Україні політична нестабільність і часті зміни в урядових пріоритетах негативно впливають на сталий розвиток енергоефективності, затримуючи імплементацію важливих ініціатив.

Загалом, хоча і Україна, і Польща прагнуть досягти цілей у сфері енергоефективності, вони стикаються з різними проблемами, що ускладнюють реалізацію законодавчих ініціатив. Для покращення ситуації важливо забезпечити належну координацію між державними органами, стабільне фінансування, підвищення обізнаності населення та впровадження нових технологій.

Висновки. У статті здійснено порівняльний аналіз законодавчих ініціатив Європейського Союзу у сфері енергоефективності та їх імплементації в Україні та Польщі через призму публічного управління енергетичним менеджментом. Дослідження підтвердило, що адаптація європейських норм до національного контексту вимагає врахування специфічних соціально-економічних, технологічних та адміністративних умов кожної країни.

На прикладі України та Польщі визначено основні фактори, які впливають на ефективність впровадження директив ЄС. Польща

продемонструвала більш системний підхід до впровадження енергетичних реформ завдяки стабільній законодавчій базі, наявності розвинених фінансових механізмів і активній участі громадянського суспільства. В Україні, попри суттєвий прогрес, все ще існують значні виклики, зокрема слабка інституційна спроможність, недостатнє фінансування та проблеми з координацією між органами влади.

Дослідження виявило, що для успішної імплементації європейських енергетичних директив необхідно:

- підвищити інституційну спроможність органів публічного управління;
- розвивати партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством;
- забезпечити стабільне фінансування енергоефективних програм;
- підсилити інформування населення про переваги енергоефективності.

Результати дослідження демонструють, що ефективне публічне управління у сфері енергоефективності є ключовим інструментом для досягнення енергетичної безпеки, сталого розвитку та європейської інтеграції. Виявлені висновки та надані рекомендації сприятимуть вдосконаленню існуючих механізмів і політик, що дозволить покращити адаптацію європейських стандартів до національних реалій.

Таким чином, стаття є внеском у розвиток наукового дискурсу щодо публічного управління енергетичним менеджментом у контексті європейської інтеграції, а також окреслює напрямки для подальших досліджень у цій сфері.

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИМ МЕНЕДЖМЕНТОМ

У статті за допомогою порівняльного аналізу представлено законодавчі ініціативи Європейського Союзу, спрямовані на підвищення енергоефективності, сильні та слабкі сторони імплементаційних процесів публічного управління в Україні та Польщі. Оскільки енергоефективність є ключовим аспектом енергетичної політики ЄС, важливо дослідити, як різні країни адаптують європейські директиви до своїх національних контекстів.

Дослідження охоплює основні законодавчі акти та політики ЄС у сфері енергоефективності, а також проаналізовано, як ці ініціативи були впроваджені в Україні та Польщі. Зокрема, розглянуто механізми регулювання, фінансування, а також державні програми, що сприяють реалізації енергоефективних заходів. Метою є визначення факторів, що впливають на успішність або невдачу публічного управління у впровадженні енергетичних норм та стандартів в обох країнах, включаючи економічні, соціальні та технологічні аспекти, а також визначення важливості публічного управління для досягнення енергетичної незалежності, сталого економічного розвитку та енергетичної безпеки.

Дослідження також акцентує увагу на перешкодах і викликах, з якими стикаються обидві країни в процесі імплементації європейських норм. На основі отриманих результатів сформульовано рекомендації для покращення законодавчих механізмів і стратегій у сфері енергоефективності, які можуть сприяти більшій інтеграції України в європейські енергетичні структури.

Таким чином, у результаті дослідження вдалося не лише проаналізувати та порівняти сучасний стан енергоефективності в Україні та Польщі, але й сприяти глибшому розумінню механізмів, які визначають успішність публічного управління у імплементації енергетичних законодавчих ініціатив у контексті європейської

інтеграції та сталого розвитку й надати цінні висновки та рекомендації для вдосконалення чинної і формування більш ефективної політики в цій важливій галузі.

Ключові слова: енергоефективність, законодавчі ініціативи, директиви щодо енергоефективності, політика енергоефективності, публічне управління в сфері енергоефективності, енергетичний менеджмент.

Author Contributions: Conceptualization, B.W.A. and L.W.F.; Writing – original draft, B.W.A. and L.W.F.; Writing – review & editing, B.W.A. and L.M.F. Author has read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research received no external funding.

Institutional Review Board Statement: Not applicable as study did not include human subjects.

Informed Consent Statement: Not applicable.

Data Availability Statement: Data is contained within the article.

Conflicts of Interest: The author declares no conflict of interest.

References

1. Zakon Ukrainy Pro enerhetychnu efektyvnist vid 21 zhovtnia 2021 roku No. 1818-IX [Law of Ukraine On Energy Efficiency of October 21, 2021 No. 1818-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-IX#Text> [in Ukrainian].
2. Natsionalnyi plan dii z enerhoefektyvnosti na period do 2030 roku [National Energy Efficiency Action Plan for the period up to 2030]. (n.d.). *sae.gov.ua*. Retrieved from: https://sae.gov.ua/sites/default/files/EEAP_2030.pdf [in Ukrainian].
3. Prohrama enerhoefektyvnosti Ukrainy na 2021-2027 roky [Energy Efficiency Program of Ukraine for 2021-2027]. (n.d.). *www.kmu.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Derzhavne ahentstvo z enerhoefektyvnosti ta enerhozberezhennia Ukrainy [State Agency for Energy Efficiency and Energy Saving of Ukraine]. (n.d.). *sae.gov.ua*. Retrieved from: <https://sae.gov.ua> [in Ukrainian].

5. Covenant of Mayors for Climate and Energy. (n.d.). www.eumayors.eu. Retrieved from: <https://www.eumayors.eu/> [in English].
6. Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (n.d.). www.gov.pl. Retrieved from: <https://www.gov.pl/web/ia/polityka-energetyczna-polski-do-2040-r-pep2040> [in Polish].
7. Ustawo efektywności energetycznej, 2016 r. isap.sejm.gov.pl. Retrieved from: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160000831> [in Polish].
8. Program Czyste Powietrze. (n.d.). czystepowietrze.gov.pl. Retrieved from: <https://czystepowietrze.gov.pl/> [in Polish].
9. Raport o stanie energetycznym Polski 2023. (n.d.). www.pse.pl. Retrieved from: <https://www.pse.pl/dane-systemowe/funkcjonowanie-kse/raporty-roczne-z-funkcjonowania-kse-za-rok/raporty-za-rok-2023> [in Polish].
10. Haid «Enerhoefektyvnist ta Polshcha. (n.d.). www.euenergyefficiency.eu. Retrieved from: www.euenergyefficiency.eu [in English].
11. Dyrektyva 2010/31/EU pro enerhetychni kharakterystyky budivel [Directive 2010/31/EU on the energy performance of buildings]. kbu.org.ua. Retrieved from: <https://kbu.org.ua/news/v-travni-2024-roku-vstupyla-v-sylu-nova-dyrektyva-shchodo-enerhoefektyvnosti-budivel-eu-2024-1275-energy-performance-of-buildings-directive-epbd> [in Ukrainian].
12. Directive 2009/125/EU on ecodesign. www.icqc.eu. Retrieved from: <https://www.icqc.eu/userfiles/File/directive%202009%20125%20ec%20ecodesign.pdf> [in English].
13. Rehlament 2017/1369 pro enerhetychne markuvannia [Regulation 2017/1369 on energy labelling]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-17#Text [in Ukrainian].
14. Regulation 2019/631 on CO₂ emissions from passenger cars and vans. eur-lex.europa.eu. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0631> [in Ukrainian].
15. Ievropeyskyi Zelenyi Kurs [European Green Deal]. (n.d.). ukraine-eu.mfa.gov.ua. Retrieved from: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda> [in Ukrainian].
16. Plan dii z enerhoefektyvnosti [Energy Efficiency Action Plan]. (n.d.). niss.gov.ua. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/yevropeyskyy-plan-podolannya-zalezhnosti-vid-rosiyskykh> [in Ukrainian].
17. Aktsionerne tovarystvo «Fond dekarbonizatsii» [Joint-Stock Company «Decarbonization Fund»]. fdu.com.ua. Retrieved from: <https://fdu.com.ua/> [in Ukrainian].

18. Derzhavnyi fond «Enerhoefektyvnosti» [State Fund «Energy Efficiency»]. *eefund.org.ua*. Retrieved from: <https://eefund.org.ua/> [in Ukrainian].
19. Nearly Zero-Energy Buildings. (n.d.). *energy.ec.europa.eu*. Retrieved from: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/nearly-zero-energy-and-zero-emission-buildings_en [in English].
20. The European Union and Ukraine: Cooperation aimed at strengthening energy security. (n.d.). *www.eesc.europa.eu*. Retrieved from: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/reportenergy_ukr.pdf?utm_source=chatgpt.com [in English].
21. The European Green Deal and potential consequences of its implementation by neighboring countries for Ukraine. Foreign Policy Council «Ukrainian Prism». (2021). (n.d.). *prismua.org*. Retrieved from: https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/01/Green-Deal.pdf?utm_source=chatgpt.com [in English].
22. Official website of the Ministry of Energy of Ukraine. *mev.gov.ua*. Retrieved from: https://mev.gov.ua/storinka/yevropeyska-intehratsiya?utm_source=chatgpt.com [in English].
23. Program «U-LEAD with Europe». (n.d.). *u-lead.org.ua*. Retrieved from: https://u-lead.org.ua/news/235?utm_source=chatgpt.com [in English].

Відомості про автора / Information about the Author

Віталій Васильєв, аспірант кафедри місцевого самоврядування та регіонального розвитку, Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування, ЧНУ ім. П. Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: tdcentermk@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0004-9560-3046>.

Vitalii Vasyliiev, PhD-student, Department of Local Self-Government and Regional Development, Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration, P. Mohyla National University of Ukraine, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: tdcentermk@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0004-9560-3046>.

Vasyliiev, V. (2024). Analysis of legislative initiatives of the European Union and their implementation in Ukraine and Poland in the context of public energy management. Public Administration and Regional Development, 26, 1293-1317. <https://doi.org/10.34132/pard2024.26.10>